

ДНІПРОВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Управління ризиками»

Спеціальність	073 «Менеджмент»
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма	«Управління ризиками»
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Статус дисципліни	Вибіркова дисципліна професійної підготовки
Курс початку вивчення дисципліни	III
Семестр вивчення навчальної дисципліни	06
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг навчальної дисципліни становить 3,0 кредитів ЄКТС, 90 годин, з яких 48 години становить контактна робота з викладачем, 42 годин становить самостійна робота
Мова викладання	Українська
Підсумковий контроль	Залік
Розробник	Карабонцева Наталія Юріївна- викладач економічних спец-дисциплін, вища кваліфікаційна категорія, викладач-методист Контактна інформація: dpc1930@gmail.com

2. Опис дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Управління ризиками» є опанування знань щодо поняття, природи та закономірностей виникнення ризиків, набуття умінь щодо ідентифікації, оцінювання, моделювання і аналізу ризиків та навичок застосування відповідного інструментарію, системного дослідження та удосконалення безпеки функціонування небезпечних об'єктів та на їх основі формування компетенцій щодо управління ризиками в діяльності підприємства.

Як результат вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати: особливості виникнення та розвитку надзвичайних і кризових ситуацій; методи ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків; теорії і методи сучасних концепцій лідерства, у тому числі підходів до управління промисловими підприємствами; процедури пошуку, збирання та аналізу інформації, розроблення заходів щодо управління ризиками; методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації, зокрема методів запобігання та мінімізації ризиків підприємства; особливості управління зовнішніми та внутрішніми ризиками; методи, принципи і технологію управління підприємствами та прийняття управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.

вміти: прогнозувати виникнення та розвиток негативних впливів та оцінювати їх наслідки; володіти методами оцінки, аналізу та управління ризиками різного характеру; застосовувати навички системного дослідження та удосконалення безпеки функціонування небезпечних об'єктів; застосовувати результати моделювання при підготовці та прийнятті відповідних управлінських рішень; приймати рішення щодо захисту персоналу та населення від можливих наслідків надзвичайних і кризових ситуацій; демонструвати навички виявлення проблемних

ланок менеджменту організації та обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на їх оптимізацію, зокрема уміння здійснювати добір протиризикових заходів; аналізувати ризикові ситуації та визначати взаємозв'язку загальних функцій управління ризиками зі стадіями розвитку ризикової ситуації.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. ПРЕДМЕТ «УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ», ПОНЯТТЯ, ПРИЧИНИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

Предмет «Управління ризиками» та необхідність набуття навичок. Значення курсу: в умінні управляти ризиками на підприємстві, вмінні впроваджувати системи керування ризиками та вмінні приймати управлінські рішення. Місце дисципліни в структурі підготовки фахових бакалаврів. Структура та завдання курсу.

Тема 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ

Визначення поняття ризику. Ризик – це можливість виникнення в майбутньому будь-яких несприятливих ситуацій та негативних наслідків. Події - ризики, викликані певними обставинами, мають вплив на ефективність та результативність діяльності установи. Виявлення подій спрямовано як на минулі, так і на майбутні періоди для організації управління ризиками. Послідовні кроки до запровадження діяльності з управління ризиками: ідентифікація ризиків, оцінка ризиків, способи реагування, моніторинг та перегляд, документування. Складові структури управління ризиками: лідерство, інтеграція, розробка, впровадження, оцінка. Ідентифікація ризиків та розподіл за категоріями, видами.

Тема 3. ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ І ЗМІСТ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Ризик-менеджмент як галузь наукового управління пов'язана зі специфічною діяльністю менеджерів в умовах невизначеності, складного вибору варіантів управлінських дій. Ризик проявляється в процесі реалізації продукції виробничо-господарської системи і виступає одним з кінцевих результатів управління. Ризик-менеджмент – один з напрямків сучасного менеджменту, що вивчає проблеми управління ризиками, що виникають в діяльності самостійної господарської організації. Ризик-менеджмент можна визначити як систему прийняття та виконання управлінських рішень, спрямованих на зменшення впливу наслідків реалізації ризиків на діяльність організації. Особливості ризик-менеджменту: по-перше, ризик-менеджмент – система, що об'єднує осіб, які приймають рішення, і виконавців, що встановлює зв'язок між ними і порядок їх взаємодії; по-друге, це дійсно менеджмент, тобто діяльність, в процесі якої приймаються і виконуються управлінські рішення; по-третє, метою системи управління ризиками є зменшення впливу непередбачених подій на діяльність організації. Головна мета ризик менеджменту – забезпечення максимальної ефективності управління ризиками організації.

Тема 4. НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ТА РИЗИК

Сутність невизначеності та ризику. Поняття, фактори та причини невизначеності. Суб'єкти та об'єкти ризику. Міри ризику показує можливі втрати або в результаті будь-якої виробничо-господарської або фінансової діяльності, або внаслідок несприятливої зміни стану зовнішнього середовища. Зона ризику – якісна характеристика ступеня ризику в залежності від ймовірності його виникнення. Ймовірність ризику – ступінь впливу джерела ризику, яка вимірюється в межах від 0 до 1. Ступінь ризику – ймовірність настання випадку втрат, а також розмір можливого збитку від нього. Основні фактори і зони ризику.

Тема 5. ПРИРОДА РИЗИКІВ. ВИДИ РИЗИКІВ

Природа ризиків. Джерела виникнення ризиків. Функції ризику: інноваційна, регулююча, захисна, аналітична. Причини та умови виникнення ризиків. Основні підходи до визначення ризиків. Види ризиків та класифікація за різними ознаками ризиків: джерелом виникнення, ступенем небезпеки, причинами виникнення, ступенем ризику, можливістю страхування, періодом існування, сферою діяльності підприємства.

Тема 6. ЗАКОНИ І ПРИНЦИПИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Сутність законів управління ризиками. Основні групи законів управління ризиками: загальні, приватні, спеціальні. Сутність трьох груп принципів ризик-менеджменту: перші-відносяться до системи управління в цілому, другі-стосуються окремих частин і елементів системи управління, треті-регламентують порядок і правила управління конкретними видами діяльності або явищами (зокрема – ризиками). Основні загальні принципи управління на сучасному етапі: наукової обґрунтованості управління, системного підходу, оптимальності управління, демократизації управління, регламентації, формалізації. Види принципів ризик-менеджменту: прогнозування, страхування, резервування,

мінімізації втрат і максимізації доходів.

Тема 7. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ВИДИ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ. СТРАТЕГІЯ, ПОЛІТИКА І ТАКТИКА УПРАВЛІННЯ

Сім основних груп методів управління: юридичні; адміністративні; економічні; соціальні; психологічні; виробничі; науково-прикладні. Їх сутність та характерні особливості. Стратегія – це розрахована на перспективу система заходів, спрямованих на забезпечення організації довгострокового конкурентної переваги; програма, план, генеральний курс суб'єкта управління до досягнення нею стратегічних цілей у будь-якій області діяльності. Розрізняють п'ять видів конкурентної стратегії компанії: низьких витрат; широкої диференціації; оптимальних витрат; сфокусована стратегія низьких витрат; сфокусована стратегія диференціації. До політики дій відносяться: процес придбання сировини, матеріалів, послуг тощо; інвестиційна політика; управління запасами; процес придбання, обслуговування та оновлення обладнання; кадрова політика; фінансова політика; виробнича політика; політика збуту (ціни, розподіл, реклама); формування звітності про діяльність фірми; політика управління ризиками. Сутність тактичного управління ризиками представляє собою сукупність методів і засобів щодо виконання стратегічних цілей і завдань в короткостроковий період.

Тема 8. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМИ РИЗИКАМИ

Характеристика і структура зовнішнього середовища та його вплив на організацію. Основні види зовнішніх ризиків (політичні, комерційні, фінансові, галузеві і структурні, криміногенні, інноваційні, екологічні, логістичні) і методи управління ними. Характеристика кожного виду ризиків та можливості виникнення збитків чи їх скорочення. Неминучість ризиків підприємницької діяльності та можливості вірно їх оцінити і врахувати в процесі ведення бізнесу. Особливості управління кожним видом ризиків.

Тема 9. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНІМИ РИЗИКАМИ

Внутрішні ризики пов'язані з особливостями самої організації. Основні види внутрішніх ризиків (кадровий, адміністративний, управлінський, психологічний, технічний, виробничий, соціальний, як наслідок конфлікту на підприємстві) і методи управління ними. Характеристика кожного виду ризиків та можливості виникнення збитків чи їх скорочення.

Тема 10. ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Управлінське рішення – результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування і вибору альтернативи з багатьох варіантів досягнення конкретної мети системи менеджменту. Якість інформації для розробки управлінського рішення – ступінь відповідності сукупності відомостей про внутрішній і зовнішній стан керованої системи вимогам, що пред'являються керуючою системою, яка використовує їх для оцінки ситуації і розробки управлінських рішень. Вимоги, що пред'являються до інформації: достовірність, обґрунтованість, конкретність, системність, своєчасність, порівнянність. Управлінське рішення – основне і найбільш ефективний засіб впливу суб'єкта управління на керований об'єкт. Стадії процесу прийняття управлінських рішень (підготовка, прийняття, реалізація). Основні підходи до прийняття управлінських рішень (системний, ситуаційний, ресурсний). Процедура підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень представляє собою: аналіз ситуації; ідентифікації виявленої проблеми і присвоюється кваліфікаційний статус; визначення критеріїв вибору, оцінювання і розроблення варіанти вирішення проблеми; розробка можливих альтернатив вирішення проблеми у вигляді проектів прийнятого рішення; керівник розглядає подані йому проекти та на підставі встановлених критеріїв вибору відбирає найбільш оптимальний проект; узгодження відібраного керівником проекту; управління реалізацією затвердженого проекту; контроль за виконанням затвердженого проекту і оцінка його результатів.

Тема 11. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Управління ризиками – це складний процес, що включає в себе кілька кроків або етапів, які не завжди виконуються послідовно. Система управління ризиками складається з декількох кроків (етапів): Крок 1. Визначення цілей організації. Крок 2. Усвідомлення необхідності управління ризиками та прийняття рішення про створення системи ризик-менеджменту. Крок 3. Визначення цілей і вимог до системи управління ризиками. Крок 4. Визначення обмежень для системи управління ризиком. Крок 5. Ідентифікація ризиків. Крок 6. Вимірювання (кількісна оцінка) ризиків. Крок 7. Визначення критеріїв значущості ризиків. Крок 8. Ранжування ризиків за значимістю. Крок 9. Аналіз можливих заходів управління ризиками. Крок 10. Вибір заходів обробки ризиків. Крок 11. Реалізація обраних заходів обробки ризиків. Крок 12. Моніторинг результатів управління ризиками. Крок 13. Коригування системи управління ризиком.

Тема 12. МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Підходи до управління ризиками: концепція нульового ризику; концепція мінімізації ризику; концепція прийняттого ризику; концепція балансу між ризиком та прибутковістю. Класифікація методів управління ризиками: методи трансформації ризиків: відмови від ризику, метод зниження частоти збитку або запобігання збитку, метод зменшення розміру збитків, метод поділу ризику, метод аутсорсингу ризику, метод локалізації ризику, диссіпація (розсіювання) ризику; методи фінансування ризиків: покриття збитку з поточного доходу, покриття збитку з резервів, покриття збитку за рахунок позики, на основі страхування, на основі підтримки державних або муніципальних органів, на основі спонсорства; методи ухилення від ризику: відмова від здійснення комерційних операцій з надмірним рівнем ризику, відмова від використання у великих обсягах позикового капіталу, відмова від послуг не надійних партнерів, відмова від інноваційних та ризикових проектів; методи компенсації ризику: стратегічне планування, прогнозування економічної ситуації, цілеспрямований маркетинг, забезпечення втрат за рахунок системи штрафних санкцій, скорочення переліку форс-мажорних бставин та інших.

Тема 13. УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕПОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

На практиці в реальній виробничій ситуації відсутня повна інформація про всі зовнішні чинники та умови, в яких функціонуватиме система (виробництво, підприємство, фірма). Одним з методів ухвалення рішень в цих умовах є аналіз виробничої ситуації з використанням теорії ігор і статистичних рішень.

Тема 14. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

З метою забезпечення максимальної ефективності процесу управління ризиками логістичної системи підприємства, його втілення має відбуватись на основі методичного підходу, що охоплюватиме наступні етапи: збір та обробка бази даних дослідження, вивчення стану логістичної системи підприємства та аналіз середовища її функціонування, аналіз і оцінка ризиків логістичної системи підприємства, оцінка ефективності застосування методів управління ризиками логістичної системи підприємства, запровадження оптимальних методів управління ризиками логістичної системи підприємства. Комплекс вирішуваних питань спрямовано на забезпечення високого рівня ефективності функціонування логістичної системи підприємства, створює необхідний базис для подальшого розвитку господарської діяльності на основі оптимізації системи взаємозв'язків підрозділів підприємства. Це цілеспрямований процес впливу суб'єкта логістичної системи підприємства на можливість виникнення небезпеки в роботі ланок логістичного ланцюга за допомогою спеціальних методів і засобів з метою недопущення зміни параметрів потоків від заданих. Суб'єктами управління ризиками логістичної системи підприємства можуть виступати відділ логістики. Об'єктами управління ризиками виступає як логістична система підприємства в цілому, так й кожен елемент або ланка логістичного ланцюга.

Тема 15. МЕТОД ДЕРЕВА РІШЕНЬ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЛОГІСТИЦІ

Практичні методи управління ризиками такі, як дерева рішень- це спосіб представлення правил у вигляді ієрархічної, послідовної структури, де кожному об'єкту відповідає єдиний вузол, що дає рішення. Під правилом розуміється логічна конструкція, представлена у вигляді «якщо ... то ...». Всі завдання можна об'єднати в три класи: опис даних (дерева рішень дозволяють зберігати інформацію про дані в компактній формі); класифікація (дерева рішень відмінно справляються із завданнями класифікації, тобто віднесення об'єктів до одного із заздалегідь відомих класів; цільова змінна повинна мати дискретні значення); регресія (якщо цільова змінна має неперервні значення, дерева рішень дозволяють встановити залежність цільової змінної від незалежних (вхідних) змінних; наприклад, до цього класу відносяться завдання чисельного прогнозування (передбачення значень цільової змінної).

Тема 16. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Аналізування небезпечних чинників і критичні точки контролю (НАССР)- Аналізування небезпечних чинників і критичні точки контролю (НАССР). Система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок. Система НАССР є науково обґрунтованою, що дозволяє гарантувати виробництво безпечної продукції шляхом ідентифікації й контролю небезпечних чинників. НАССР передбачає заходи, що забезпечують необхідний рівень показників безпеки продукції в процесі її виробництва, причому саме в тих критичних точках технологічного процесу, де може виникнути загроза появи небезпечних чинників. Принципи НАССР — це фокусування на ідентифікації, моніторингу та контролі небезпек в критичних контрольних точках визначених скрізь виробничий ланцюг.

4. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Базова:

1. Ковальська Л. Л. Логістичний менеджмент : навч. посіб. / Л. Л. Ковальська. – Луцьк : Волиньполіграф, 2012. – 326 с.
2. Азаренкова Г. М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах) : навч. посібник / Г. М. Азаренкова. – Львів : Новий світ-2000, 2011. – 240 с.
3. Вітлінський В. В. Концептуальні засади моделювання та управління логістичним ризиком підприємства / В. В. Вітлінський, В. І. Скілько // Проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 246–253.
4. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посібник / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – Київ : Політехніка, 2004. – 200 с.
5. Пікус Р. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Київ: Знання. 2011.- 598с.
6. Управління ризиками в інноваційній діяльності: навчальний посібник / Кузьмін О. Є., Подольчак Н. Ю., Подольчак Н. І., Вербицька Л. Г. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012.- 240 с.
7. Гришко В. В. Системний аналіз ризиків у логістичній діяльності промислового підприємства / В. В. Глушко, М. В. Гунченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2016. – Вип. 17. – С. 54–58.
8. Крикавський Є.В. Логістичні системи : навч. Посіб./Є.В.Крикавський, Н.А. Чорнописька, - Львів : Видавництво національного університету “Львівська політехніка”, 2009.-264с.
8. Кривов’язюк І. В. Модель вибору логістичних стратегій в умовах кризового стану підприємства / І. В. Кривов’язюк, Ю. М. Кулик // Економіст. – 2013. – № 11. – С. 57–61.
9. Ільченко Н. Б. Оцінювання логістичних ризиків підприємства торгівлі / Н. Б. Ільченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2016. – Вип. 15. – С. 58–62.
10. Кондратенко Н. О. Інструменти управління та методи оцінки ризиків у логістичних системах / Н. О. Кондратенко, О. О. Лобашов // Комунальне господарство міст. – 2012. – № 102. – С. 343–350.
11. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007.- 344 с.
12. Кривов’язюк І. В. Невизначеність і ризик як фактори зниження рівня надійності логістичних систем / І. В. Кривов’язюк, Ю. М. Кулик // Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”. – 2011. – №8 (26). – С. 166–181.

Допоміжна .

1. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: КНЕУ, 2000.- 292 с.
2. Кравченко М.О., Бояринова К.О. Управління ризиками: Методичні вказівки до проведення практичних занять та самостійної роботи студентів. Київ: Кондор, 2014.- 84 с.
3. Боровик М.В., Писаревський І.М, Волкова М.В. Методичні аспекти оцінки ефективності управління діяльністю вітчизняних підприємств та організацій в умовах невизначеності та ризику. Інфраструктура ринку. 2022. № 67. С. 98-103. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2022/67_2022/20.pdf
4. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» /З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. – 224 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5854/1/1%20%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%97%20%D0%A0%D0%98%D0%97%D0%98%D0%9A-%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%95%D0%94%D0%96%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%A2%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.pdf>
5. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007.- 344 с.
6. Кулик Ю. М. Формування моделі управління ризиковими ситуаціями для забезпечення надійності логістичної системи підприємства / Ю. М. Кулик // Економіка та держава.- 2012.-№5.-с.74-79.

